

Plan för att skydda elever och studerande mot våld, mobbning och trakasserier

Innehåll

Inledning	1
1. Definitioner av mobbning, trakasserier och våld.....	3
1.1 Definition av mobbning.....	3
1.2 Definition av trakasserier.....	3
1.3 Definition av våld	4
2. Förebyggande av mobbning, trakasserier och våld	5
2.1 Förebyggande åtgärder.....	5
3. Ingripande i mobbning och trakasserier	6
4. Ingripande i våld och aggressivt beteende	10
5. Kontakt och samarbete med vårdnadshavare.....	12
6. Samarbete med andra myndigheter.....	13
7. Information om planen	14
8. Uppföljning av planen	14
Bilagor	15

Inledning

Elever och studerande har rätt till en trygg studiemiljö. Enligt 7 § i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. I lagen om elev- och studerandevård förutsätter 13 § en kommunspecifik plan för hur de studerande ska skyddas mot mobbning, våld och trakasserier. Utbildningsanordnaren ska garantera både elevernas/de studerandes och personalens fysiska, psykiska och sociala trygghet i alla situationer. Främjandet av trygghet och välbefinnande är en del av läroanstaltens/förskoleenhetens verksamhetskultur och ska beaktas i verksamheten. Handlingsplanen anger de gemensamma målen och förhållningsreglerna för personalen, och den ska behandlas regelbundet i skolans och förskoleenhetens elev- och studerandevård och med personalen.

I Grankulla accepteras inte våld, mobbning, aggressivt beteende eller trakasserier. Alla medlemmar i skolgemenskapen har en skyldighet att agera för att förhindra och minska dessa fenomen. Det handlar om att bygga upp en gemensam och hållbar mobbningsförebyggande kultur i skolgemenskapen och att arbeta långsiktigt för den. Om våld, mobbning, aggressivt beteende eller

trakasserier ändå förekommer, ska man omedelbart ingripa i det. En välmående och trygg studiemiljö är en förutsättning för att eleverna och de studerande mår bra och kan lära sig nya saker.

I den här planen används följande termer:

- **Elevhälsoplanen** omfattar både elever och studerande.
- Med **rektor** avses också chefen för en förskoleenhet.
- Med **elev** avses också barn i förskoleundervisning och studerande på andra stadiet.
- Med **enhet** avses såväl skolor och gymnasier som förskoleenheter.

1. Definitioner av mobbning, trakasserier och våld

1.1. Definition av mobbning

Mobbning är trakasserier och en form av diskriminering. Mobbning i skolan avser att en eller flera elever eller andra medlemmar i skolgemenskapen upprepade gånger förolämpar, skadar, diskriminerar eller på annat sätt behandlar en och samma elev illa och att offret saknar möjlighet att försvara sig eller påverka denna behandling (jfr www.mll.fi/sv/). Mobbarna har för avsikt att sår och skada offret fysiskt eller psykiskt genom sina handlingar. Till mobbning anknyter ofta maktobalans till exempel i fråga om färdigheter, kroppsstorlek, ålder, antal eller andra faktorer. Det bör noteras att även lärare eller andra medlemmar i skolgemenskapen kan utsättas för mobbning.

Mobbningen kan vara direkt eller indirekt. Direkt mobbning kan handla om att skada offret fysiskt och verbalt, hota, utpressa, stjäla eller förstöra egendom eller till exempel skolarbeten. Indirekt mobbning är ofta svårare att upptäcka och förekommer i form av till exempel skvaller, spridning av lögnar och utfrysning. Mobbning kan också förekomma i sociala medier. Det finns många former av mobbning och alla räknas inte upp här. Fenomen på gränsen till mobbning definieras närmare i *Grankullas antimobbningsprogram* med 14 åtgärder mot mobbning.

Orsaken till mobbning är enligt den senaste finländska forskningen¹ ofta att mobbaren vill stärka sin egen ställning i gruppen och utöva makt. Enligt modern forskning är mobbning också ett gruppfenomen som påverkas av stämningen i klassen/gruppen och av andra elevers agerande.

Gräl, konflikter och sporadiskt retande elever emellan är inte mobbning. Konflikter i sig är inte skadliga utan hör till barnens utveckling och processen för att lära sig sociala färdigheter. Det är viktigt att barn och unga både hemma och i skolan lär sig fredliga metoder för konfliktlösning.

Var och en upplever mobbning på sitt eget sätt. Det är skolans uppgift att utreda alla misstänkta mobbningsfall så att ingen behöver känna sig otrygg i skolan.

1.2 Definition av trakasserier

Diskrimineringslagen definierar trakasserier som en form av diskriminering. Diskriminering betyder att en person behandlas sämre än andra på grund av någon personlig egenskap. Alla har rätt till människovärdets okränkbarhet och personlig integritet. Ett beteende som syftar till eller som leder till att en persons människovärde kränks innebär trakasseri, om beteendet skapar en stämning som gör att personen förnedras eller förödmjukas eller som är hotfull, fientlig eller aggressiv gentemot honom eller henne (14 § i diskrimineringslagen 1325/2014).

Trakasserier kan indelas i könsrelaterade och sexuella trakasserier samt trakasserier av minoriteter.

Med sexuella trakasserier avses oönskad uppmärksamhet riktad mot en person i egenskap av könsvarelse. Begreppet kan innefatta nedsättande och kränkande tal om personens

¹ <https://www.kivakoulu.fi/news/kiusaamiseen-ja-vertaissuhteisiin-liittyvia-julkaisuja/>

könsegenskaper, mobbning med fokus på dessa och andra könsrelaterade handlingar som gör personen skamsen, rädd, sårad eller arg.

Som sexuella trakasserier räknas bland annat sexuella anspelningar, vitsar, kommentarer om en persons kropp, klädsel och privatliv samt vissa typer av frågor kring dessa. Oanständiga förslag, krav och oönskad fysisk kontakt tillhör också kategorin sexuella trakasserier. Trakasserier kan också ske via telefonen och webben. Sexuell uppmärksamhet räknas som trakasserier när den fortgår trots att personen som utsätts för uppmärksamheten uttrycker att det är obehagligt.

Trakasserier kan också riktas mot minoritetsgrupper såsom etniska och sexuella minoriteter och elever med funktionsnedsättning. Diskriminering av etniska minoriteter är rasism.

Enligt diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person.

1.3 Definition av våld

Våld är avsiktligt utövande av eller hot om fysisk kraft eller makt. Våld riktas mot människan själv, en annan människa, en grupp människor eller en gemenskap. Psykiskt våld innebär att en medlem i en gemenskap utsätts för förolämpning, förakt, isolering, förringande av arbete/verksamhet, hotelser, baktalande eller annan påtryckning (jfr mobbning). Rädsla för våld skapar ångest, handlingsförlamning och depression. Individen eller gruppen kan åsamkas bestående fysiska eller psykiska men såsom sömnlöshet och rädsla.

Aggression är en benämning för många svåra och utmanande känslor såsom besvikelse, rädsla, avund, svartsjuka och sorg. Barn och unga övar sig på att hantera dessa känslor, och det kan ibland leda till konflikter i skolan. I dessa situationer behöver barnet och den unga metoder och en vuxens stöd för att hantera sin aggression, så att den inte leder till våldshandlingar.

Aggressivitet innebär beteende som skadar eller trakasserar offret fysiskt eller verbalt. Aggressivitet är inte detsamma som våld, utan våld är en reaktion på aggressivitet. En annan människas aggression och aggressivitet inger offret en känsla av att vara hotad och rädsla för att utsättas för våld.

2 Förebyggande av mobbning, trakasserier och våld

Mobbning, trakasserier och våld är sammanlänkade fenomen och det kan vara svårt att exakt avgränsa dem från varandra. Samma åtgärder kan vanligen tillgripas för att förebygga dem alla.

I Grankulla tillämpas en plan mot mobbning, trakasserier och våld som innehåller 14 åtgärder för att förebygga och ingripa i dessa fenomen. Särskilt åtgärderna 1–6, 12 och 13 har en förebyggande effekt.

1. Indikatorer för välbefinnande
2. Program som utvecklar sociala och emotionella färdigheter samt hantering av mobbningssituationer
3. Gemensamt överenskomna regler för grupper, klasser och gemenskaper
4. Kontinuerligt arbete för att skapa sammanhållning och främja social anknytning
5. Representanter för elevhälsan träffar eleverna i smågrupper i början av åk 7 och andra stadiet
6. Elektronisk kanal
7. Dokumentation av mobbningsutredning
8. Ansvariga personer för antimobbningsåtgärder
9. Restorativt grepp
10. Egen utsedd vuxen för den som mobbats frekvent
11. Mobbning är ett brott: Ankar-verksamheten
12. Utveckling av vänelevverksamheten
13. Stöd för och involvering av föräldrar
14. Steg för att ingripa

Målet med planen är att göra antimobbningsprogrammet till en gemensam sak för hela staden. Den enhetliga modellen gör det enklare att ingripa i mobbning som fenomen.

2.1 Förebyggande åtgärder

De vuxna i skolan agerar exempel för eleverna och de studerande: de handleder och fostrar dem till att acceptera olikhet och bete sig vänligt och respektfullt mot alla. I vardagen förs kontinuerligt samtal om interaktion och kompisfärdigheter i grupp eller med enskilda elever. Övervakningen ordnas så långt möjligt så att det inte uppstår stunder eller platser utan övervakning. Skolgångsbiträdena och lärarna hjälper sina egna klasser att lugnt gå ut till och komma in från rasterna och i andra övergångar. Även sittordningen kan bestämmas så att den fungerar bra med tanke på arbetsro och stämning. Läraren observerar aktivt sin klass, leder sin klass och förmedlar sin egen attityd mot mobbning till sin klass.

En god sammanhållning förebygger mobbning, trakasserier och våld. Alla elever och alla vuxna i skolan kan bidra till en god stämning genom sitt agerande och beteende. Alla uppför sig rättvist och ärligt. Man lyssnar till, uppmuntrar och berömmar varandra och ingen behöver oroa sig för fel och misstag. Man respekterar den gemensamma arbetsron och de överenskomna reglerna i gruppen och klassen. Alla inkluderas i lekar, man hjälper sina kamrater och små tvister löses snabbt. Var och en kan be om förlåtelse och förlåta. Det är också viktigt med förtroende mellan läraren och eleverna/de studerande för att man ska våga berätta för läraren om missförhållanden.

Skolans elevhälsopersonal stöder läraren och gemenskapen genom att fundera över hur man på bästa sätt ökar välbefinnandet och stödet för klasser/grupper och enskilda elever. Dessutom tillämpas många olika metoder i skolan och i klasserna för att skapa en positiv stämning som accepterar olikhet, till exempel för hela skolan gemensamma temadagar, klassmormor- och klassmorfarverksamhet samt fadderelevverksamhet. Till en ökad gemenskap och delaktighet bidrar också ett eventuellt elevparlament vars medlemmar väljs årligen från varje klass.

Man får beröm och enligt överenskommelse eventuella priser för god gruppsammanhållning och regelefterlevnad. Eleverna och de studerande känner till påföljderna för förseelser redan på förhand. Påföljderna kan till exempel vara fostrande samtal, kontakt med hemmet, anmärkning i Wilma och gottgörelse.

Många läroämnen inkluderar teman som rör sociala färdigheter och etik. I grundskolorna i Grankulla inleds dessutom undervisning i välmående som ett separat läroämne från augusti 2023. Målet är att spendera tillräckligt med tid på att öva sociala och emotionella färdigheter samt interaktion och att diskutera välbefinnande och gott kamratskap. Ett gott uppförande, såsom att man tar hänsyn till varandra, försvarar offer och hjälper varandra samt bär ansvar, hör till målen för fostran.

Både eleverna och vårdnadshavarna informeras i början av läsåret om förfarandena i samband med mobbning, trakasserier och våld. Samtidigt fastställs gränserna för acceptabelt beteende i skolan. I hemmen kan föräldrarna uppmuntra sina barn och unga att berätta om skoldagen och om stämningen i den egna klassen eller gruppen. Föräldrarna kan lära sina barn och unga att agera rätt även i svåra sociala situationer och att försvara ett offer eller berätta om osakligt agerande för en vuxen.

Utöver planen med 14 åtgärder mot mobbning, trakasserier och våld tillämpar skolorna och förskoleenheterna i Grankulla stad egna förfaranden för att förebygga dessa fenomen. Sådana förfaranden är till exempel

- KiVa Skola (mer information i bilaga 1)
- Tryggvä-team (mer information i bilaga 2)
- Åtgärder vid övergången från åk 6 till åk 7 (mer information i bilaga 3)
- Enkäter om hälsa och välbefinnande
- Friends-lektioner
- LionsQuest-lektioner
- Må bra-lektioner
- Vänelever (förskolan/femmisarna)
- Hjälp av kuratorn eller skolungdomsarbetaren i undervisningen

3 Ingripande i mobbning och trakasserier

Grankullas program mot mobbning, trakasserier och våld innehåller 14 åtgärder som syftar till att både förebygga och effektivt ingripa i mobbning. Särskilt åtgärderna 7–11 och 14 beskriver förfaranden för att ingripa i mobbning, trakasserier och våld.

1. Indikatorer för välbefinnande
2. Program som utvecklar sociala och emotionella färdigheter samt hantering av mobbningssituationer
3. Gemensamt överenskomna regler för grupper, klasser och gemenskaper
4. Kontinuerligt arbete för att skapa sammanhållning och främja social anknytning
5. Representanter för elevhälsan träffar eleverna i smågrupper i början av åk 7 och andra stadiet
6. Elektronisk kanal
7. Dokumentation av mobbningsutredning
8. Ansvariga personer för antimobbningsåtgärder
9. Restorativt grepp
10. Egen utsedd vuxen för den som mobbats frekvent
11. Mobbning är ett brott: Ankar-verksamheten
12. Utveckling av vänelevverksamheten
13. Stöd för och involvering av föräldrar
14. Steg för att ingripa

Den främsta ansvariga personen när det gäller att ingripa är den vuxna som först observerar eller får kännedom om mobbningen eller trakasserierna.

Skolans lärare eller rektor ska meddela om trakasserier och mobbning som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta.

När gränserna för acceptabelt beteende överträds ska eleven ges en anmärkning om överträdelsen och stöd för att agera korrekt. I samband med upprepat eller allvarligt osakligt beteende förs ett fostrande samtal och ärendet tas också upp med rektorn eller biträdande rektorn. Fallet ska dokumenteras och hemmet informeras om vad som hänt. När mobbningen, trakasserierna eller våldet är så allvarligt att det kräver en rättslig bedömning ska fallet anmälas till polisen. När en lärare eller någon annan i personalen gör sig skyldig till överträdelser ska fallet behandlas av rektorn eller biträdande rektorn.

Nedan ett exempel på hur man ska ingripa i och följa upp mobbning och trakasserier:

- Fallet diskuteras med de inblandade och händelseförloppet utreds. Från skolans personal deltar alltid två representanter.
- Händelseförloppet dokumenteras.
- Parterna hörs och man kommer överens om att mobbningen upphör. Om mobbarna är fler än en, ska man sträva efter att ordna samtal med dem alla tillsammans och var för sig.
- Det görs klart för parterna vad som händer om de inte håller fast vid överenskommelsen.
- Man kommer överens om hur uppföljningen ordnas.

- Vårdnadshavaren, och i allvarliga fall även barnskyddet och/eller polisen, informeras.
- Situationen följs upp. Om mobbningen upprepas, kallas parterna och (om den mobbade/mobbaren är minderårig) deras vårdnadshavare till ett möte för att reda ut situationen och avtala om förfarandet för att göra slut på mobbningen.

Den elev som behöver stöd (offret och förövaren) **hänvisas till elevhälsans tjänster** eller åtminstone konsulteras elevhälsopersonalen i ärendet. Ansvar för att föra ärendet vidare till elevhälsopersonalen vilar på elevens egen förskollärare, klasslärare eller grupphandledare. För elever som frekvent blir mobbade eller trakasserade utses en egen vuxen som stödperson.

Enligt handlingsprogrammet kommer **restorativ medling** att användas i skolorna för att reda ut konflikter mellan elever. Det restorativa greppet framhäver en positiv process som bygger på bemötande, diskussion och samarbete och som syftar till att öka förståelsen mellan parterna. Parterna respekteras i egenskap av experter på sin egen konflikt och den bärande tanken är att återföra det som hänt till parterna så att de själva aktivt kan bidra till lösningen. Syftet är att hela de trasiga relationerna och avtala om gottgörelse samt om framtida förfaranden för att konflikten inte ska upprepas. För den restorativa medlingen svarar lärare som fått utbildning i metoden.

Dessutom kan skolorna tillämpa exempelvis följande modeller och förfaranden för att ingripa i och observera mobbning och trakasserier:

Enkäter om hälsa och välfärd lyfter fram elevernas redogörelser för våld, mobbning och trakasserier som eventuellt riktats mot dem och/eller andra elever. Enkäterna signalerar till eleverna att deras hälsa och välbefinnande är viktigt och att de vuxna vill få kännedom om eventuella missförhållanden. Resultaten av en enkät behandlas i skolans grupp för kollektivt välmående tillsammans med klassläraren/grupphandledaren. Därefter går enkätresultaten igenom med den berörda klassen till de delar de inte kan kopplas till någon viss person. På basis av resultaten kan man genomföra en intervention i klassen där man utreder det inflammerade läget noggrannare till exempel med hjälp av individuella intervjuer eller uppgifter för att stärka gruppssammanhållningen. Om en enkät visar att det förekommer våld, mobbning eller trakasserier vidtas åtgärder enligt skolans handlingsmodeller. Även vårdnadshavarna hålls uppdaterade om processen.

Elevhälsoverksamheten innefattar också individuellt stöd vid behov. Kuratorn, hälsovårdaren och skolpsykologen medverkar vid behov i utredningen.

Elektroniska kanaler Det finns olika elektroniska appar där en elev anonymt eller i eget namn kan göra en anmälan till elevhälsan om trakasserier eller mobbning (till exempel eGrani). Via tjänsten Someturva kan man anmäla trakasserier i sociala medier och få råd av en yrkesutbildad vuxen för att utreda situationen.

Reilumalli är en handlingsmodell som tillämpas i Kasavuori koulu när man konstaterat våld, mobbning eller trakasserier. I Reilumalli hörs parterna först separat och därefter hålls en gemensam diskussion där ärendet sammanfattas med respekt för bägge parter. Fallet följs upp och åtgärder vidtas i enlighet med modellen. Det är viktigt att dokumentera händelseförloppen och samarbeta öppet och tydligt med vårdnadshavarna. När en skola tar i bruk Reilumalli är modellen förpliktande för alla som hör till skolans personal. Läraren genomför Reilumalli tillsammans med ett arbetspar.

Väneleverna kan underrätta skolans personal om observationer och situationer som involverar våld, mobbning och/eller trakasserier. En i personalen åtar sig skötseln av ärendet och agerar i enlighet med handlingsmodellen.

I bilaga 4 finns anvisningar för personalen om hanteringen av mobbningsfall.

I bilaga 5 finns anvisningar för eleverna om hanteringen av mobbningsfall.

4 Ingripande i våld och aggressivt beteende

I skolorna råder nolltolerans mot våld i alla dess former. Man måste ingripa i våld omedelbart.

I situationer där någon är aggressiv ska läraren/medlemmen i skolgemenskapen försöka hålla sig lugn och tala lugnande till personen. Situationen och de åtgärder den kräver ska bedömas snabbt och aggressivt beteende ska inte bemötas med aggression. Provocerande beteende ska undvikas.

Skolans lärare eller rektor ska meddela om våld som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta. I lindriga fall kommer hemmet och skolan tillsammans överens om vidare åtgärder. I allvarliga fall tillkallas polis. En elev som utsatts för ett brott i skolan eller under skolvägen och elevens vårdnadshavare kan göra en polisanmälan.

Den elev som behöver stöd (offret och förövaren) hänvisas till elevhälsans tjänster eller åtminstone konsulteras elevhälsopersonalen i ärendet. Ansvar för att föra ärendet vidare till elevhälsopersonalen vilar på elevens egen förskollärare, klasslärare eller grupphandledare.

När en medlem i personalen utsätts för våld, mobbning eller andra trakasserier, oberoende av om förövaren är en elev eller en annan medlem i personalen, är ledningen skyldig att ingripa, inleda en utredning och besluta om vidare åtgärder.

När våldet eller hotet om våld kommer utifrån ska skolan följa särskilda anvisningar i krisplanen.

Enligt 36 b § i lagen om grundläggande utbildning och 43 § i gymnasielagen har rektorn och läraren rätt att avlägsna en elev som stör undervisningen från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning för återstoden av lektionen, eller från en skoltillställning. Om en elev som ska avlägsnas försöker förhindra detta genom att göra motstånd, har rektorn och läraren rätt att använda sådana maktmedel som behövs för att få eleven avlägsnad och som med hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en samlad bedömning av situationen kan anses vara försvarbara. Maktmedelsredskap får inte användas för att avlägsna eleven. En lärare eller rektor som har använt sig av maktmedel ska lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren.

En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen högst för den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande (36 § i lagen om grundläggande utbildning). Eleven kan på ovannämnda grunder förvägras rätt att delta i undervisningen också följande arbetsdag, om utbildningsanordnaren behöver tid för att planera elevens återgång till undervisningen och erbjuda eleven elevvårdstjänster och stödja en trygg återgång till undervisningen. Under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan elevvård som avses i 36 h § för eleven ordnas möjlighet till ett personligt samtal med elevvårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för eleven ordnas sådant annat stöd som eleven behöver under den tid som eleven förvägrats att delta i undervisningen och när eleven återvänder till undervisningen. För eleven utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

I gymnasiet kan en studerande förvägras rätt att delta i undervisningen för högst tre arbetsdagar, om det föreligger en risk för att säkerheten för en annan studerande eller för en person som arbetar vid läroanstalten eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av elevens våldsamma eller hotfulla beteende eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras oskäligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande (41 § i gymnasielagen). Under den tid som den studerande förvägrats att delta i undervisningen ska det som sådan studerandevård som avses i 32 § för den studerande ordnas möjlighet till ett personligt samtal med studerandevårdens psykolog eller kurator. Dessutom ska det för den studerande ordnas sådant annat stöd som den studerande behöver under den tid som den studerande förvägrats att delta i undervisningen och när den studerande återvänder till undervisningen. För den studerande utarbetas en plan för att stödja återgången till undervisningen.

5. Kontakt och samarbete med vårdnadshavare

I början av läsåret informeras eleverna, de studerande och föräldrarna om planen för att skydda elever och studerande mot mobbning, våld och trakasserier. Eleverna, de studerande och vårdnadshavarna uppmuntras att kontakta skolans personal omedelbart om det förekommer oönskat beteende. Personalen ska hålla vårdnadshavarna till minderåriga elever uppdaterade om skolans utredningar som gäller eleverna i fråga. Kontaktkanalerna är Wilma, e-post och telefon. Gällande sekretessbestämmelser ska följas i informationen.

Skolans lärare eller rektor ska meddela om våld, mobbning och trakasserier som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den elev som misstänks för detta och för den elev som utsatts för detta. Våld, mobbning och trakasserier som förekommit i skolan åtgärdas och utreds i skolan. Vårdnadshavarna informeras om hur processen framskrider och vid behov fördjupas samarbetet med vårdnadshavarna i enskilda fall. Vårdnadshavarna informeras om stödtjänsterna hos skolans elevhälsa och de hänvisas till att kontakta polisen när situationen kräver det.

Målet är att stärka vårdnadshavarnas delaktighet i förebyggandet av våld, mobbning och trakasserier med hjälp av samarbete mellan hem och skola samt via skolföreningens verksamhet.

Vårdnadshavarna uppmuntras att omedelbart kontakta skolan om det förekommer mobbning eller trakasserier. När fallet kräver en mer omfattande utredning kallas vårdnadshavarna till skolan. Ett tätt samarbete mellan hem och skola stöder föräldrarna och ger också vårdnadshavarna metoder för att ingripa i missförhållanden. När vårdnadshavarna frågar de unga hur det går och hur dagen varit visar det för de unga att de bryr sig om deras liv, skolgång och kompisrelationer. Frågorna kan öppna upp för samtal om eventuell mobbning eller problem i kompisrelationerna.

Skolan kan ge vårdnadshavarna råd om hur man observerar, förebygger och ingriper i mobbning.

I bilaga 6 finns anvisningar för vårdnadshavarna om hanteringen av mobbningsfall.

6. Samarbete med andra myndigheter

Skolorna har kontakt med andra myndigheter främst i samband med förebyggandet av våld, mobbning och trakasserier. I akuta situationer bedömer rektorn och medlemmarna i gruppen för kollektivt välmående från fall till fall om myndigheternas hjälp behövs. I nödfall kan vem som helst av de vuxna i skolan kalla på polis.

Våld, mobbning och trakasserier kan dessutom leda till att skolans personal blir tvungen av bedöma behovet av barnskyddsåtgärder. Skolans personal har kontaktuppgifter till olika myndigheter som de kan kontakta för konsultation i fall av mobbning, våld och trakasserier.

Enligt 25 § i barnskyddslagen är de anställda inom undervisningsväsendet skyldiga att utan dröjsmål och trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till välfärdsområdet, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.

De anställda inom undervisningsväsendet är också skyldiga att göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för

- 1) sexuellt antastande eller tvingande till en sexuell en gärning eller någon annan gärning som är straffbar som sexualbrott enligt 20 kap. i strafflagen (39/1889)
- 2) misshandel eller en gärning som är straffbar som brott mot liv och hälsa enligt 21 kap. i strafflagen och vars föreskrivna maximistraff är fängelse i minst två år

Även en gärning som begåtts av en ung under 15 år och som fyller brottsrekvisiten ska anmälas till polisen.

Polisens förebyggande Ankarteam är en av de samarbetspartner som konsulteras i allvarliga situationer. I Grankulla, Esbo och på andra håll inom Västra Nylands välfärdsområde finns dessutom andra samarbetspartner som arbetar med unga, såsom ungdomstjänsterna, familjerådgivningen, Nupoli, församlingen, det uppsökande ungdomsarbetet och socialväsendet.

7. Information om planen

Eleverna, de studerande, vårdnadshavarna och skolans personal informeras om planen för att skydda elever och studerande mot våld, mobbning och trakasserier på det sätt som bestäms per läsår, till exempel på morgonsamlingar, grupphandledarens lektion, i läsårsmeddelandet och på personalmöten. Ansvaret för att informationen går ut vilar på rektorn samt gruppen för den gemensamma elevvården välmående och lärarna.

8. Uppföljning av planen

Planen för att skydda elever och studerande mot våld, mobbning och trakasserier går igenom varje år och genomförandet av den följs upp och utvärderas vid behov. För uppdateringen av planen svarar Grankulla stads styrgrupp för elevhälsan. För uppföljningen och utvärderingen av planen svarar skolans grupp för den gemensamma elevvården under ledning av rektorn.

Bilagor

Bilaga 1: KiVa-skola

Verksamhetsmodellen för KiVa-skola är påvisat effektiv. För att den ska kunna implementeras framgångsrikt krävs i de enskilda skolorna att personalen, eleverna och föräldrarna förbinder sig vid arbetet mot mobbning och att det förebyggande arbetet är effektivt. Uppbyggandet av en KiVa-skola är en kontinuerlig process som involverar hela skolan och föräldrarna. I skolan ansvarar var och en för att mobbningen upphör, eftersom var och en kan påverka mobbningssituationer de observerat. På KiVa-lektionerna behandlas människors olikhet, klassens gemensamma regler, mobbningen som gruppfenomen och antimobbningsförfaranden med hjälp av övningar och diskussioner.

Varje år genomförs en riksomfattande KiVa-enkät bland eleverna och resultaten behandlas ingående i skolan så att man funderar över både utvecklingsbehov och glädjeämnen. Resultaten kan diskuteras i klasserna. Även KiVa-teamet utvärderar varje läsår sin verksamhet och framgången i utredningen av mobbningsfall. Vid behov följs stämningen i klassen upp och mobbningen utreds vidare med hjälp av olika enkäter. Utifrån enkätsvaren funderar läraren och vid behov KiVa-teamet eller elevhälsopersonalen över vidare åtgärder på individ- och gruppnivå. Föräldrarna informeras om KiVa-skolprogrammet och resultaten av den årliga enkäten på föräldrakvällar och i meddelanden. Även eleverna behöver informeras i början av läsåret och på olika evenemang om KiVa-skolans verksamhet och principer. Skolans KiVa-team svarar för informationen och aktiveringen av verksamheten, ordnar morgonsamlingar och presenterar sig på begäran på föräldrakvällar och i klasserna.

Utredning av mobbningsfall i enlighet med KiVa-modellen

Lindriga mobbningsfall och tvister utreds i första hand av en vuxen som varit på plats. Därefter tar klassläraren över och ser till att mobbningen eller tvisten blir utredd. Läraren informerar föräldrarna i klassen om dessa fall på överenskommet sätt.

Läraren har alltid rätt att konsultera medlemmarna i skolans KiVa-antimobbningsteam. Om det framgår att mobbningen fortgått en längre tid eller lärarens åtgärder inte räcker till för att stoppa mobbningen, överlåter läraren fallet till KiVa-teamet. När fallet uppfyller kriterierna för upprepad mobbning och det inte handlar om en tvist mellan eleverna tar teamet itu med utredningen av fallet. Först intervjuas den mobbade, sedan mobbarna en och en och vid behov också mobbarna tillsammans. Vid intervjuerna medverkar alltid två medlemmar från KiVa-teamet. Intervjuerna utförs i ett lugnt rum, ofta under lektionstid.

Klassläraren ser till att det i klassen finns några elever som den mobbade kan lita på och som hjälper den mobbade. Information om utredningen av ett mobbningsfall skickas till barnens hem efter de första intervjuerna. Vårdnadshavarna till mobbarna önskas göra klart för sina barn att inte heller de accepterar mobbning i någon form. Vid en KiVa-utredning kan man tillämpa metoden för gemensam omtanke. Kärnan i den metoden är att få mobbningen att upphöra. Orsakerna gräver man inte i. Under intervjuerna berättar man för mobbaren om oron för den mobbade eleven i stället för att skuldbelägga mobbaren. Man säkerställer dock att mobbaren förstår vad mobbning är, vad som hänt i klassen och vilka förändringar man förväntar sig. Man redogör för mobbaren om de oacceptabla handlingarna på ett sådant sätt att mobbaren känner igen sig själv. Syftet är att få mobbaren att reflektera över vad hen kan göra för att den mobbade ska må bättre. Till slut avtalas ett nytt möte om några veckor där parterna får berätta hur det gått och om man hållit fast vid det överenskomna.

Metoden för gemensam omtanke har i finländska undersökningar befunnits vara minst lika fungerande som den metod som fördömer mobbningen. Undersökningar av KiVa-skolor har visat att metoden för gemensam omtanke i vissa fall till och med varit effektivare än den metod som fördömer mobbningen. Om man under uppföljningssamtalen konstaterar att mobbningen upphört, är det därefter den egna läraren som ser till vidare uppföljning av fallet och säkerställer att mobbningen upphört permanent. Alla fall som går till KiVa-teamet dokumenteras och arkiveras.

Om mobbningen trots KiVa-teamets åtgärder inte upphör, konsulteras medlemmarna i skolans elevhälsogrupp. Med föräldrarnas samtycke kan man be dem om hjälp i situationen. I detta skede kallas de inblandade elevernas föräldrar ofta separat till skolan och mobbaren påförs ytterligare påföljder för sitt agerande (avvikande rastarrangemang, fostrande samtal eller kvarsittning, samtal med rektorn, åtgärder som överenskommit med vårdnadshavarna, förlust av privilegier). Vid behov ges också tilläggsstöd till själva klassen, till exempel i träning av sociala färdigheter, eller klasskamraterna ombeds hjälpa den mobbade. Om KiVa-utredningarna och elevhälsans stöd inte kan göra slut på mobbningen, är de yttersta metoderna att relegera mobbaren för viss tid och att placera mobbaren i en annan klass. Externt stöd kan sökas till exempel hos familjerådgivningen eller barnskyddet.

I allvarliga fall har den mobbades föräldrar och skolan möjlighet att göra en polisanmälan. För den mobbade och mobbarna ordnas vid behov stödbesök hos skolkuratoren eller psykolog. Både den mobbade och mobbaren kan behöva hjälp med att hantera situationen och träna sina sociala färdigheter samt med att höja sitt självförtroende, lära sig empati och emotionella färdigheter och tillämpa alternativa agerandemodeller. Mobbning på webben och i sociala medier förebyggs genom mediekompetens och diskussioner i skolan och hemma.

Bilaga 2: Tryggvä-team (Granhultsskolan och Hagelstamska skolan)

I teamet ingår två klasslärare, en speciallärare och biträdande rektorn. Teamet samlas regelbundet.

Teamets uppgifter:

- behandla akuta mobbningsfall i studerandegemenskapen
- rapportera om sitt arbete med aktuella fall
- arbeta med förebyggande åtgärder såsom Respekt dagen och sociala program
- delta i den nuvarande fortbildningen
- säkerställa att planen mot våld, mobbning och trakasserier finns tillgänglig i en mapp i lärarrummet och informera personalen om planen
- alla Tryggvä-samtal dokumenteras och arkiveras

Bilaga 3: Övergångsskedet: från åk 6 till åk 7 (Kasavuori)

Personalen inom den gemensamma elevvården diskuterar eleverna som kommer från olika läroanstalter med personalen i de utsändande skolorna. Information som är väsentlig för ordnandet av undervisningen handlar också om sociala relationer. Detta innebär även förebyggande arbete, då man kan beakta elevernas sociala relationer när klasserna bildas. Temadagar för att stärka sammanhållningen bland de nya sjuorna hålls när läsåret inleds. De har konstaterats aktivera eleverna i skolan, underlätta differentieringen av undervisningen samt främja sammanhållningen i klassen. Klassföreståndarna för Föra barnet på tal-samtal med alla sjuor och deras vårdnadshavare, och detta har en mycket stor förebyggande betydelse.

Eleverna besvarar en årlig enkät om hälsa och välfärd klassvis under eget namn. I enkäten får de berätta om sina tankar om och erfarenheter av olika fenomen i skolans vardag som påverkar välbefinnandet. Enkäten inkluderar också frågor om mobbning, våld och trakasserier. Klasslärarna går igenom fenomenen i enkätresultaten med sina egna klasser. Enkätresultaten ger också skolans gemensamma elevvård värdefull information om hur skolans elever mår och om vilka faktorer som påverkar deras hälsa och välbefinnande. Dessutom utför skolans lärare och elevhälsopersonal i samarbete kartläggningar av gruppfunktionaliteten och stämningen, såsom sociogram, och håller skraddarsydda lektioner till exempel kring temat mobbning och sociala relationer.

Den riksomfattande enkäten Hälsa i skolan genomförs vartannat år och uppgifter samlas av eleverna i den grundläggande utbildningens åk 8 och 9. Skolan kan utnyttja enkätinformationen i främjandet av hälsa och välbefinnande, elevhälsoarbetet samt undervisningen i hälsokunskap.

I början av läsåret och vid terminsslutet stärker klasslärarna gruppsammanhållningen på klasslärartimmen eller separat på en gemensamt överenskommen lektion (t.ex. knytkalas/lillajulsfest/klassutfärd). När en ny elev börjar i klassen ska hen integreras i gruppen och gruppsammanhållningen följas upp. Kuratorn träffar alla elever som börjar i åk 8 eller 9 mitt under läsåret.

Skolan har en egen skolungdomsarbetare som har tillgång till ett eget rum och varierande verksamhet under läsåret. Skolungdomsarbetaren organiserar och planerar ledd rastverksamhet tillsammans med de övriga i personalen.

Skolan har en aktiv vänelevverksamhet. Väneleverna har en viktig roll när de nya sjuorna bekantar sig med skolan och börjar sin skolgång på de högre årskurserna. Väneleverna träffar sin fadderklass och de har fått handledning i hur de kan identifiera våld, mobbning och trakasserier och i hur de ska agera.

Skolan har ett elevparlament som sammanträder regelbundet. Elevparlamentet har en representant från varje årskurs och verksamheten leds av en lärare. Parlamentet bidrar till hela gemenskapens välbefinnande genom att ordna olika evenemang och föra fram sin åsikt i olika frågor som gäller skolgången. Behandlingen av teman kring våld, mobbning och trakasserier ingår också i undervisningen, till exempel på klasslärartimmar och lektioner i hälsokunskap och studiehandledning.

Studiehandledaren och skolkuratorn håller lektioner på temat Ord och gärningar gör ont för åk 7. Mediekompetens och emotionella färdigheter tangerar undervisningen i flera läroämnen. Skolan kan ha elevernas välmående som ett separat läroämne i åk 7–9. Under lektionerna lär sig eleverna viktiga saker om självkännedom och interaktion. Eleverna i åk 9 studerar temat ekosocial bildning som multidisciplinärt tillvalsämne under en studieperiod. I läroämnet behandlas också interaktion

mellan människor och socialt hållbart agerande.

Bilaga 4: Anvisningar till personalen om mobbning

- Lägg märke till vad som sker mellan eleverna i olika situationer, särskilt när rasten börjar, under rasten och i klassen före lektionen.

- Lägg märke till om en elev inte blir vald till grupper. Kom ihåg att det är bra om läraren för det mesta är den som bildar grupperna.

- Ingrip i situationen när en elev behandlas olika än de andra i en grupp, till exempel när eleven utsätts för kränkande språkbruk eller de andra skrattar åt elevens svar.

- Om du märker att en elev är ensam på rasterna: hjälp eleven gå med i lekar eller spel och red ut situationen.

Om en elev ständigt är ensam: diskutera med eleven och fundera tillsammans hur situationen kan förändras och vems hjälp som behövs för det.

- Kom ihåg mobbningen som gruppfenomen, dvs. uppmärksamma förutom mobbaren och den mobbade också andra roller.

- Tystnadsplikten förbjuder att man berättar för vårdnadshavare som inte är delaktiga även när det gäller mobbningsfall.

- Bekanta dig med elevernas vårdnadshavare och kommunicera regelbundet med dem om sådant som anknyter till deras barns skolgång, både positivt och negativt.

En förtrolig och tät kontakt mellan hem och skola är en viktig grund också när det gäller att ingripa i mobbning.

- Diskutera skolans och klassens regler med den övriga personalen, vårdnadshavarna och eleverna och följ reglerna konsekvent.

Bilaga 5: Anvisningar till eleverna om mobbning

- Försök bestämt säga "sluta" i tråkiga situationer och berätta vid behov vad du inte tycker om i den andras beteende:

"Det är orättvist att du kritiserar och skäller på mig när vi spelar".

- Gå bort från mobbaren.
- Berätta för en vuxen om du eller någon annan elev blir mobbad. Du kan berätta till exempel för dina föräldrar, skolans lärare, hälsovårdaren, kuratorn, psykologen eller biträdet.

Du kan berätta ansikte mot ansikte, skicka ett textmeddelande eller till exempel skriva ett brev.

Att berätta om mobbning är inte att skvallra utan att ta hand om sig själv och andra!

- Om du ser att någon mobbas: ingrip i situationen på ett lugnt sätt.
- Uppmuntra inte mobbaren. Hjälp mobbaren att sluta mobba.
- Var en kompis för den mobbade, lämna inte den mobbade ensam. För bort den mobbade från mobbningssituationen.
- Bjud in ensamma elever till lekarna på rasterna.
- Fråga en ledsen klasskamrat om allt är bra och om du kan hjälpa på något sätt.
- Berätta för dina klasskamrater när du märker att de agerar på ett rättvist och fint sätt.
- Be om förlåtelse om du märker att du själv gjort någon ledsen.

Bilaga 6: Anvisningar till vårdnadshavarna om mobbning

- Symtom på mobbning kan vara ökad sjukfrånvaro och obestämda smärttillstånd som inte kan förklaras.

Barnet kan vara nedstämt och ovilligt att tala om hur det går i skolan eller lida av sömnsvårigheter.

Barnet kanske inte alls talar om kompisar.

Studieprestationerna kan försämrats. Samtidigt kan också ett mobbat barn därhemma vara samma vanliga glada barn, för hemma kan man koppla av.

Det kan också finnas andra förklaringar till symtomen än mobbning.

- Om du misstänker att ditt barn blir mobbat: välj en lugn tidpunkt och plats och tala med ditt barn, fråga direkt och berätta att man nästan alltid mår bättre och situationen förbättras när man berättar för en vuxen.

Ta barnets berättelse om mobbning på allvar.

- Överbeskydda inte barnet. Du kan uppmuntra och hjälpa barnet att knyta kompisrelationer.
- Ta kontakt med klassläraren eller elevhälsopersonalen även när barnet förbjuder dig att göra det.

- Utredning av mobbningsfall inleds alltid av skolan.

- Om ditt barn mobbar: reservera tid för samtal hemma och gör klart för barnet att du inte accepterar mobbning.

Ni kan också fundera över skolans regler och på hur barnet i den aktuella situationen kunde ha agerat annorlunda.

Kom ihåg att ett ingripande i barnets mobbningsbeteende är för barnets eget bästa.

- Beakta därhemma att barnet ofta ser på situationen på ett annat sätt än vuxna och andra barn.

Barn i de lägre årskurserna övar sig ännu på att identifiera sin egen roll i till exempel konfliktsituationer.

- Bekanta dig med barnets lärare och diskutera regelbundet med läraren om hur det går för ditt barn.

Berätta för läraren om eventuella stora förändringar i livet som kan påverka barnets skolgång och kompisrelationer i skolan.

- Tala om mobbning med ditt barn även när du vet att barnet varken är mobbare eller blir mobbat.